

Tema nr. 6 Populația în Dreptul Internațional

)

1. Planul:

1. Noțiunea populației în dreptul internațional
2. Reglementările internaționale cu privire la cetățenie
3. Pluricetățenia și apatridia
4. Regimul juridic aplicabil străinilor
5. Expulzarea
6. Refugiații
7. Dreptul la azil

2. Bibliografie :

1. Andronovici C. , **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. “Graphix”, Iași, 1993.
2. Alland Denis, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, Ed. PUF, Paris 2000.
3. Balan Oleg, Serbenco Eduard, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, vol. 1, Chișinău 2001.
4. Balan Oleg, Burian Alexandru, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, vol. 2, Chișinău 2001.
5. Бекяшев К. А., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**, Учебник, Проспект, Москва 2004.
6. Блатова Н. Т. , **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО В ДОКУМЕНТАХ**, Москва 1982.
7. Bolitineanu Alexandru, Năstase Adrian, Aurescu B., **DREPT INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN**, Ed. ALL BECK, 2-a ed. București 2000.
8. Combacau Jean, Sur Serge, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, 3-e ed., MONTCHRESTIEN, Paris 1997.
9. Carreau Dominique, **DROIT INTERNATIONAL**, 6-e ed., PEDONE, 1999.
10. Crețu Vasile, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, București 2001.
11. Diaconu Ion, **CURS DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Șansa, București 1993/1997.
12. Diaconu Ion, **TRATAT DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, 1 volum, Ed. “Lumina Lex”, București 2002.
13. Dupuy Pierre-Marie, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, 4-e ed., DALLOZ, 1998.
14. Dupuy Pierre-Marie, **LES GRFANDS TEXTES DE DROIT INTERNATIONAL**, 2-e ed., Paris 2000.
15. Frangi Marc, Schulz Patrick, **DROIT DES RELATIONS INTERNATIONALES**, Ed. DALLOZ, 1995.
16. Ecobescu Nicolae, Duculescu Victor, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, vol. 1, Ed. “Hyperion”, București 1993.
17. Geamănu Grigore, **DREPT INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN**, Ed. didactică și pedagogică, București 1975/1981, 2 volume.
18. Herchi Ș. **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ediția a II-a, Ed. Convex, Oradea 2000.
19. Колосов И.М., Кривчикова Э.С., 3 тома, **ДЕЙСТВУЮЩЕЕ МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Москва 1997.

20. Колосов И.М., Кривчикова Э.С., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Международные отношения, Москва 2003.
21. Кузнецов В. И., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Учебник, Москва, Юристъ 2001.
22. Лукашук И.И., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Общая часть, особенная часть, Москва 1997.
23. Mazilu Dumitru, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Lumina LEX, București 2001.
24. Miha-Beșteliu Raluca, **DREPT INTERNAȚIONAL – INTRODUCERE ÎN DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. ALL, București 1997.
25. Mazilu Dumitru, **DREPTUL PĂCII. TRATAT**, Ed. All Beck, București 1999
26. Mihăilă Marian, **ELEMENTE DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC ȘI PRIVAT**, Ed. All Beck, București 2001.
27. Năstase A., Aurescu B., Jura C., **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC – SINTEZE PENTRU EXAMINE**, Ed. All Beck, București 2002.
28. Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, Ed. L.G.D.J., Paris 1999.
29. Niciu Marțian, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Chemarea, Iași, 2 volume 1993 /1997.
30. Niciu Marțian, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. SERVOSAT, Arad, 2001.
31. Niciu Marțian, **CULEGERE DE DOCUMENTE DE DREPT INTERNAȚIONAL**, 2 volume, Ed. Lumina LEX, 1997.
32. Панов В.П., Филимонова М.В., Шульга С.В., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО В СХЕМАХ И ТАБЛИЦАХ**, Учебное пособие, Москва 1997.
33. Панов В. П., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Москва 1997.
34. Popescu Dumitra, Năstase Adrian, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, București 1997.
35. Popescu Dumitra, Năstase Adrian, Coman F., **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Casa de editură și presă “Șansa”, București 1994, revăzută și adăugită în 1997.
36. Preda-Mătășaru Aurel, **TRATAT DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Lumina LEX, București 2002.
37. Rousseau Charle, **DROIT INTERNATIONAL**, 10-e ed., DALLOZ, 1984.
38. **TRATATE INTERNAȚIONALE**, Monitorul Oficial, Vol. 1-23.
39. Ушаков Н. А., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Учебник, Юристъ, Москва 2003
40. Черниченко С. В., **ТЕОРИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВО**, том.2, Москва 1999

3. Teze (repere de conținut):

1. Noțiunea populației în dreptul internațional

Populația, alături de teritoriu și guvern, reprezintă unul dintre elementele constitutive ale statului. Ea cuprinde totalitatea cetățenilor unui stat, precum și celelalte categorii de persoane aflate pe teritoriul și sub jurisdicția sa (străini, apatrizi, refugiați, persoane strămutate). Sunt excluși de sub jurisdicția statului, personalul diplomatic și consular al statelor străine aflate pe teritoriul statului, precum și funcționarii internaționali care beneficiază de imunități și privilegii diplomatice.

Statul, în temeiul suveranității sale, stabilește, prin legislația națională, statutul juridic al persoanelor care formează populația sa. Demersul legislativ al statului în acest domeniu trebuie să se bazeze pe principiul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

2. Reglementările internaționale cu privire la cetățenie

Cetatenia reprezintă „legătura politică și juridică permanentă dintre o persoană fizică și un anumit stat”. Dintre categoriile de persoane care formează populația statului, doar cetățenii acestuia pot să dețină plenitudinea drepturilor și a obligațiilor prevăzute în legislația națională.

Fiecare stat este competent să stabilească, prin legea națională, condițiile de acordare a cetățeniei. Efectele cetățeniei față de alte state ale comunității internaționale pot fi limitate de normele dreptului internațional. Pentru a fi valabilă, acordarea cetățeniei trebuie să se realizeze în anumite condiții:

- a. pentru a fi opozabilă unor state terțe, cetățenia acordată de un stat trebuie să fie licită din punct de vedere al dreptului internațional, adică să nu fie acordată pe bază unor criterii discriminatorii (rasiale, religioase sau politice);
- b. acordarea cetățeniei să aibă în vedere legătura efectivă a individului cu statul;
- c. acordarea cetățeniei să aibă la bază principiile și normele dreptului internațional.

Cetățenia acordată cu ignorarea de către stat a acestor reguli poate să fie lipsită de recunoașterea statelor comunității internaționale.

Cetățenia se dobândește prin naștere sau prin naturalizare.

În primul caz se iau în considerare următoarele principii:

- a. principiul *jus sanguinis* („prin legătura de sânge”), conform căruia copilul dobândește cetățenia părinților indiferent de locul nașterii;
- b. principiul *jus soli* („prin locul nașterii”), conform căruia copilul dobândește cetățenia statului pe teritoriul căruia se naște, indiferent de cetățenia părinților.

În cel de-al doilea caz, cetățenia se obține la cererea persoanei și în baza unui act al autorităților statului care o acordă conform legii. Naturalizarea reprezintă, adesea, efectul căsătoriei sau al sederii prelungite (al rezidenței) pe teritoriul unui stat.

Conform Legii nr.21/1991, cetățenia română se dobândește prin naștere, prin adopție, prin repatriere sau poate fi acordată la cerere. Solicitantul trebuie să îndeplinească anumite condiții pentru ca cererea să fie soluționată favorabil: să fi locuit o perioadă de timp pe teritoriul statului, să cunoască limba națională, să dispună de un loc de muncă și de mijloace de existență, să nu fi suferit condamnări penale, sau să fi desfășurat vreo activitate împotriva intereselor statului român etc.

Pierderea cetățeniei se poate realiza prin două modalități: prin renunțare și prin retragere.

a) Renunțarea la cetățenie este un drept al cetățeanului și intervine, de obicei, atunci când o persoană se stabilește într-o țară care nu acordă dubla cetățenie. Acest act nu are efect asupra cetățeniei celorlalți membri ai familiei, aceștia având dreptul să o păstreze în continuare.

b) Retragera reprezintă o sancțiune aplicată persoanei care a comis fapte grave împotriva statului a cărui cetățenie o poartă sau care a obținut cetățenia în mod fraudulos. Acest mod de pierdere a cetățeniei poate să intervină doar față de persoanele care au dobândit cetățenia prin naturalizare, nu și prin naștere.

În anumite cazuri, pot să apară conflicte pozitive sau negative de cetățenie:

a) Conflictul pozitiv de cetatenie se manifesta atunci când o persoana are doua sau mai multe cetatenii (bipatridia sau pluricetatenia). Cel mai frecvent caz este cel al persoanelor cu dubla cetatenie, cauzata de neconcordanta legislatiei statelor. De exemplu, copilul nascut din cetateni ai unui stat care aplica principiul jus sanguinis, pe teritoriul unui stat a carui legislatie prevede principiul jus soli, va purta cetatenia ambelor state. Persoana care obtine o noua cetatenie, la cerere, fara sa renunte la cetatenia sa anterioara, se afla, de asemenea, în situatia de bipatridie.

Situatiile de bipatridie sau de pluricetatenie pot sa determine conflicte de interese între state, ale caror efecte se repercuteaza asupra persoanei în cauza. În aceste cazuri se ridica problema de a stabili carui stat îi revine obligatia de a acorda protectie diplomatica cetateanului, sau în care dintre state este obligata persoana sa efectueze stagiul militar etc. Conflictetele de cetatenie se solutioneaza, de regula, prin stabilirea cetateniei dominante, efective a persoanei, adica prin determinarea statului fata de care acesta este efectiv atasat (din punct de vedere al domiciliului, al locului de munca, al limbii vorbite, sau al legaturilor de familie etc.).

b) Conflictul negativ de cetatenie conduce la aparitia situatiilor de apatridie, adica de pierdere a cetateniei. De exemplu, un copil nascut din parinti apatrizi, pe teritoriul unui stat care aplica regula jus sanguinis, nu va avea nici o cetatenie. Efectele apatridiei consta în lipsirea persoanei de protectia diplomatica din partea vreunui stat. De regula, apatrizii sunt asimilati strainilor, atât în conventiile internationale, cât si în actele normative interne, fiind obligati sa respecte legislatia statului pe teritoriul caruia locuiesc si sub a carui jurisdictie se afla. Tendinta este de a evita crearea unor situatii de apatridie, pentru ca fiecare persoana sa beneficieze de protectia unui stat. În acest sens, s-au încheiat conventii internationale în cadrul organizatiilor universale si regionale (Conventia privind statutul apatrizilor din 1954 si 1961, O.N.U.; Conventia cu privire la cetatenie, 1997, Consiliul Europei).

3. Pluricetăţenia şi apatridia

4. Regimul juridic aplicabil străinilor

Strainii sunt persoane care se afla pe teritoriul unui stat, dar au cetatenia altui stat. Conform reglementarilor juridice sunt asimilati acestora, apatrizii si refugiatii.

Statul are dreptul sa stabileasca prin legislatia interna, conditiile de intrare, de sedere si alte elemente privind statutul strainilor pe teritoriul sau, cu respectarea unui standard minim de drepturi si libertati considerate fundamentale. Se pot retine câteva reguli generale pe care statele le au în vedere pentru determinarea statutului juridic al strainilor:

- a. obligatia statului de a admite intrarea unui strain pe teritoriul sau, dar cu posibilitatea de a o supune unor conditii;
- b. dreptul statului de a expulza un strain numai pe o baza legala si pentru motive temeinice.

În principiu, strainii beneficiaza de majoritatea drepturilor de care se bucura cetatenii unui stat, cu exceptia drepturilor politice si a dreptului de a ocupa functii publice. Strainii nu sunt tinuti însa de aceleasi obligatii pe care le au cetatenii statului (de exemplu, de obligatia de a presta serviciul militar).

Regimuri aplicabile strainilor:

- a. Regimul national, prin care statul recunoaste strainilor aceleasi drepturi pe care le acorda propriilor cetateni, cu exceptia drepturilor politice si a dreptului de a ocupa functii publice;
- b. Regimul clauzei natiunii celei mai favorizate, care presupune acordarea în favoarea cetatenilor unui stat strain, a regimului cel mai favorabil care a fost acordat resortisantilor unui stat tert;
- c. Asigurarea de catre toate statele comunitatii internationale a unui standard minim de tratament în favoarea strainilor.

În situatii determinate, statele pot adopta fata de strainii aflatii pe teritoriul lor masura expulzarii sau a extradarii.

5. Expulzarea

Reprezinta un act administrativ individual, cu caracter de sanctiune, motivat prin ratiuni de ocrotire a ordinii publice, a regimului politic, a sistemului economic si a securitatii nationale.

Prin conventii internationale, statele au stabilit ca expulzarea se poate dispune ca efect al unei decizii legale, cu asigurarea dreptului la aparare al individului si a dreptului de ataca prin cai legale decizia de expulzare. De asemenea, sunt interzise expulzarile colective de straini. Un stat nu își poate expulza propriii cetateni. (Conventia Europeana a Drepturilor Omului si Protocoalele aditionale).

Extradarea

Este un act de asistenta juridica între state, care se dispune în cazul comiterii de catre cetatenii altui stat, a unor infractiuni grave, de drept comun sau de drept international (crime împotriva pacii si umanitatii). Masura extradarii se dispune baza unor conventii internationale, pe baza de reciprocitate, sau în temeiul legii interne.

În dreptul international s-a stabilit un numar de reguli aplicabile în domeniul extradarii:

- a. nu se dispune masura extradarii împotriva cetatenilor unui stat de catre propriul stat;
- b. fapta pentru care se solicita extradarea, trebuie sa fie incriminata de legislatia ambelor state;
- c. persoana extradata va fi judecata si condamnata doar pentru infractiunea pentru care a fost solicitata masura.

6. Refugiații

Conventia privind statutul refugiatilor, adoptata de O.N.U. în anul 1951, completata de Protocolul aditional din 1967, defineste notiunea de persoana refugiata ca fiind „persoana care, în urma unor temeieri justificate de a fi persecutata pe motive de rasa, religie, nationalitate, apartenenta la un grup social sau opinie politica, se gaseste în afara tarii sale de origine si nu poate sau, din cauza acestor temeieri, nu doreste sa revina în acea tara” (art.1).

Statutul de refugiat este, astfel, acordat pe baza individuala, si nu pentru grupuri de persoane. Din textul Conventiei mentionate se deduce ca nu intra în categoria persoanelor refugiate, refugiatii economici si persoanele care au dobândit statutul de refugiatii ca efect al unor conflicte

armate internationale sau interne. În aceste cazuri, soluția care s-ar impune ar fi cea a ajutorului umanitar internațional în țara de origine sau a unor măsuri de dezvoltare economică.

Persoanele stramutate sunt acele persoane care au fost deportate pe teritoriul unor state străine (cum a fost cazul persoanelor deportate în cel de-al doilea război mondial). Preocuparea statelor față de aceste persoane s-a materializat în încheierea de convenții internaționale prin care să se asigure repatrierea lor.

Acesta este similar cu cel al străinilor sau al cetățenilor statelor, potrivit Convenției din 1951. Chiar dacă statelor nu le revine nici o obligație de admitere pe o bază permanentă a acestor categorii de persoane pe teritoriul lor, returnarea refugiaților și expulzarea străinilor în state unde risca să le fie încălcate drepturile fundamentale ale omului, sunt interzise.

Pentru protejarea intereselor refugiaților, în cadrul ONU, s-a înființat în anul 1951, Înalțul Comisariat pentru Refugiați.

7. Dreptul la azil

Azilul poate fi teritorial și diplomatic:

a) Azilul teritorial se acordă unor persoane, la cerere, în cazuri de persecuții politice exercitate asupra unei persoane în propriul lor stat. Acordarea azilului teritorial reprezintă un drept suveran al statului, însă, o dată ce l-a acordat, statul este ținut să asigure o protecție activă vizând asimilarea azilantului în societate, precum și o ocrotire din rațiuni umanitare. Dreptul de a solicita azil este considerat un drept fundamental al omului, înscris în Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de O.N.U. în 1948.

b) Azilul diplomatic se referă la primirea și protecția acordată în localurile ambasadelor străine, a cetățenilor statului pe lângă care este acreditată misiunea diplomatică, cetățeni urmăriți de propriile autorități, ori a caror viață este în pericol din cauza unor evenimente interne excepționale. Acordarea azilului diplomatic poate fi considerată un act de încălcare a suveranității statului de reședință. În general, azilul diplomatic se acordă în baza unor convenții, sau pe baza de reciprocitate.